

Sınıf Öğretmeni Adaylarına Göre Sosyal Bilgiler Dersinde Küresel Vatandaşlık¹

Ömür GÜRDOĞAN-BAYIR², Nur Leman GÖZ³ & Mahmut BOZKURT⁴

ÖZET

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızla geliştiği günümüzde öğrencilerden kazanması beklenen beceriler de değişmektedir. Bu becerilerin kazandırıldığı derslerden biri de Sosyal Bilgiler Dersidir. Geçmişten günümüze Sosyal Bilgiler Dersi öğrencilere vatandaşlık becerilerini kazandırmaya çalışmaktadır. Ancak, küreselleşen dünya ile birlikte öğrencilerin küresel bilgi, beceri ve değer sahibi olmaları da büyük önem kazanmıştır. Bu bağlamda, çalışmanın amacı sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler Dersinde küresel vatandaşlık eğitimine ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırma nitel verilere dayalı betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın katılımcılarını Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Programı dördüncü 4. sınıfta öğrenim gören 78 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırma verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Toplanan nitel verilerin analizinde betimsel analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırmada toplanan verilerin analiz sonuçlarına göre sınıf öğretmeni adaylarının küresel vatandaşlıkla ilgili görüşleri vatandaşlığın kavramsal boyutu, birey boyutu ve ülkeler boyutu olmak üzere üç tema altında toplanmıştır. Öğretmen adaylarının küresel vatandaşın sahip olması gereken özelliklerine ilişkin görüşleri incelendiğinde, küresel vatandaşın sahip olması gereken özellikleri “bilgi ve anlayış, beceri, değer ve tutum” olmak üzere üç boyutta ele aldıkları belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının büyük bir bölümü küresel vatandaşlık eğitimine Sosyal Bilgiler dersinin katkı sağladığını düşünmektedir. Sosyal Bilgiler dersinde etkili küresel vatandaşlık eğitimine yönelik öğretmen adayları dersin yapısına, amacına, içeriğine ve öğretme-öğrenme sürecine yönelik öneriler sunmuşlardır.

Anahtar Sözcükler: İlkokul, Sosyal bilgiler, Küresel vatandaşlık

 DOI Number: <http://dx.doi.org/10.12973/jesr.2014.42.9>

¹ Bu çalışma, Adnan Menderes Üniversitesi’nde düzenlenen 12. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitim Sempozyumu’nda sunulan “Sınıf Öğretmeni Adaylarına Göre Sosyal Bilgiler Dersinde Küresel Vatandaşlık” adlı çalışmanın tam metin halidir.

² Arş. Gör. - Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi - o_gurdogan@anadolu.edu.tr

³ Arş. Gör. - Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi - nlgoz@anadolu.edu.tr

⁴ Arş. Gör. - Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi - mahmutbozkurt@anadolu.edu.tr

GİRİŞ

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişmeler ülkeleri ve toplumları yakınlaştırmıştır. Yaşanan bu gelişmeler toplumlar ve ülkeler arası etkileşimi artırmış, insanların dünya algısını değiştirmiş ve insanların dünyaya ilişkin daha çok farkındalık kazanmasını sağlamıştır. Geçmişte bir ülkede yaşanan bir felaket yalnızca o ülkenin sorunu iken; günümüzde etkileşimin, bilginin paylaşımının artması ile tüm insanların sorunu olarak görülmekte ve bu kapsamda her bireye sorumluluklar yüklemektedir. Başka bir deyişle, bir bireye yüklenen sorumluluk kendi ulusunun çıkarlarını gözetmek ve bu yönde üzerine düşenleri yerine getirmek iken, günümüzde ise küresel sorumluluğa dönüşmüştür. Bu gelişmeler küreselleşmenin olağan bir sonucu olarak görülebilir.

Küreselleşme, dünya ölçeğinde ekonomik, siyasal ve kültürel bütünleşme, fikir, görüş, uygulama ve teknolojilerin küresel düzeyde kullanılması, sermaye dolaşımının evrenselleşmesi, ulus-devlet sınırlarını aşan yeni ilişki ve etkileşim biçimlerinin ortaya çıkması, mekânların yakınlaşması, dünyanın küçülmesi, sınırsız rekabet, serbest dolaşım, ekonomik pazarın dünya ölçeğinde büyümesi ve ulusal sınırların dışına çıkması, kısaca dünyanın tek pazar haline gelmesidir (Kaçmazoğlu, 2002, 49). Küreselleşme hem toplumlararası bütünleşmeyi hem de farklılaşmayı içeren çok yönlü bir kavram olarak da ele alınmaktadır (Tezcan, 2002). Küreselleşme, dünyadaki bütün insanların büyük zorluklarla karşılaşması durumudur (Gibson, Rimmington & Landwehr-Brown, 2008). Hızla değişen ve her yönüyle birbirine bağlı öğeler içeren dünyamızda eğitim, genç bireylere yüzleşmekte oldukları ve yüzleşecekleri engellerle başa çıkabilecek bilgi, beceri ve değerleri kazandırabilmelidir (Oxfam, 2006b).

Küreselleşme beraberinde dünya sorunlarının farkında olan ve bu sorunlara çözüm üreten küresel vatandaşların yetiştirilmesi zorunluluğunu getirmiştir. Küresel vatandaşlık, gerek ulusal gerek uluslararası boyutta, toplumsal, ekonomik, kültürel, siyasal alanlarda uzlaşarak karar alma; cinsiyet eşitliği, ırksal, etnik, ulusal ve dinsel uyum, ortak yararlar için özveride bulunma gibi ilkeleri kapsamaktadır. Oxfam (2006a) küresel bir vatandaşı geniş bir dünyanın vatandaşı olarak kendi sorumluluklarının farkında olan, çeşitliliğe değer veren ve buna saygı duyan, sosyal adaletsizliğe karşı tepkili olan bireyler olarak tanımlamıştır. Bunun yanı sıra küresel vatandaşların dünyayı daha adil ve sürdürülebilir bir dünya haline getirmek için her türlü girişimde bulunan ve eylemlerde sorumluluklar alan bireyler olduğunu belirtmiştir.

Küresel düzeyde sorumluluk alan ve dolayısıyla küresel bakış açısına sahip bireylerin yetiştirilmesi ancak etkili bir küresel vatandaşlık eğitimiyle gerçekleştirilebilir. "Küresel vatandaşlık eğitimi", bir dünya vatandaşı olarak etkin ve sorumlu bireyler yetiştirmeyi gerektirir. Etkin vatandaşların yetiştirilmesini önemli rol oynayan Sosyal Bilgiler Dersinde hem ulusal hem de küresel değerlerle donanmış bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır (Kan, 2012). Sosyal Bilgiler Dersi, demokratik değerleri benimsemiş vatandaşlar yetiştirme, çağdaş ve sosyal konulara ilişkin bilinç ve anlayış geliştirme, öğrencilerin problem çözme ve karar verme becerilerini geliştirme, dünya vizyonuna sahip küresel değerlerle donatılmış vatandaşlar yetiştirme konusunda ilköğretim düzeyinde ön plana çıkan derslerden biridir. Sosyal Bilgiler programının genel amaçları içinde yer alan "insanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir" amacı küresel vatandaşlık anlayışıyla paralellik göstermektedir (MEB, 2005). Programda yer alan derslerin kendisinden beklenen işlevi yerine getirmesinde kuşkusuz öğretmenlerin önemi

büyüktür. Bu bağlamda geleceğin öğretmenlerinin küresel vatandaşlık eğitimine ilişkin algılarının ortaya konulması bu konuda yapılacak çalışmalara yön vermesi bakımından gerekli görülmektedir. Özellikle, temel yaşam becerilerinin kazandırılmasında önemli bir basamak olan ilkökulda eğitim verecek olan sınıf öğretmenlerinin görüşlerine gereksinim duyulmuştur.

Bu kapsamda, çalışmanın amacı sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler Dersinde küresel vatandaşlık eğitimine ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır. 1) Sınıf öğretmeni adaylarının küresel vatandaşlık konusundaki düşünceleri nelerdir? 2) Sınıf öğretmeni adaylarının küresel vatandaşlık eğitiminde Sosyal Bilgiler Dersinin işlevi hakkındaki düşünceleri nelerdir? 3) Sınıf öğretmeni adaylarının Sosyal Bilgilerde küresel vatandaşlık eğitimine ilişkin önerileri nelerdir?

YÖNTEM

Bu araştırma nitel verilere dayalı betimsel bir çalışmadır. Nitel yaklaşımlarda algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konması önem taşımaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2005).

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarını Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi 4. sınıfta öğrenim gören toplam 78 sınıf öğretmenliği programı öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmada katılımcıların belirlenmesinde ölçüt örneklem yöntemi kullanılmıştır. Katılımcıların Sosyal bilgiler öğretimi, okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması derslerini almış olmaları ve bir ilkökul ortamını gözlemlemiş olmaları ölçüt olarak seçilmiştir. Bu ölçütlerin belirlenmesinin temel nedeni öğretmen adaylarının var olan uygulamalara ilişkin düşünce sahibi olmalarıdır. Çizelge 1’de katılımcıların özellikleri verilmiştir.

Çizelge 1. Katılımcıların özellikleri

	Değişken	f
Cinsiyet	Kadın	50
	Erkek	28
İnternet bağlantısı	Var	62
	Yok	13
	Boş	3
Takip edilen siteler	Facebook	42
	Google	8
	Memurlar.net	7
	Twitter	17
	Haber siteleri	28
	Mesleki gelişim	4
	Mynet	16
Sivil toplum kuruluşu üyeliği	Evet	15
	Hayır	51
Sivil toplum kuruluşları	Boş	12
	TEMA	8
	TEGV	7

Tabloda görüldüğü gibi, katılımcıların 50'si kadın, 28'i erkektir. Katılımcılardan 62'si internet bağlantısına sahip iken, 13'ü sahip değildir. Katılımcıların en çok takip ettikleri site Facebook'tur. Katılımcılardan 51'i bir sivil toplum kuruluşuna üye değildir. Üye olanlar ise TEMA ve TEGV'de gönüllü çalışmalar yapmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen ve yapılandırılmış görüşme tekniklerinden açık uçlu anket ile toplanmıştır. Rubin (1983) görüşmeleri "sabit format anket görüşmesi, açık uçlu anket görüşmesi, açık uçlu duyarlaştırıcı görüşme ve açık uçlu yoğunlaşmış görüşme olmak üzere dörde ayırmıştır. Bunlardan ikincisi olan "açık uçlu anket görüşmesi" içerik ve yöntem açısından yapılandırılmış görüşmeye benzerdir. Açık uçlu anket görüşmesinde, bir dizi standart soru seti bulunmaktadır ve görüşülen birey bu sorulara istediği biçimde ve öznel olarak yanıt vermekte serbesttir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Araştırmada kullanılan açık uçlu anket iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölüm öğrencilerin cinsiyeti, evinde internet bağlantısına sahip olma durumları, düzenli olarak takip ettikleri internet siteleri ve herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üyelik durumları ile ilgili sorulardan oluşmaktadır. İkinci bölüm ise öğrencilerin küresel vatandaşlık eğitimine ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik 4 sorudan oluşmaktadır:

1. Küresel vatandaşlık deyince aklınıza neler geliyor?
2. Sizce küresel vatandaşın özellikleri nelerdir?
3. Sosyal Bilgiler dersinin küresel vatandaşlık eğitimine katkısı konusundaki düşünceleriniz nelerdir?
4. Sizce küresel vatandaşlık eğitimi nasıl daha etkili hale getirilebilir?

Verilerin Analizi

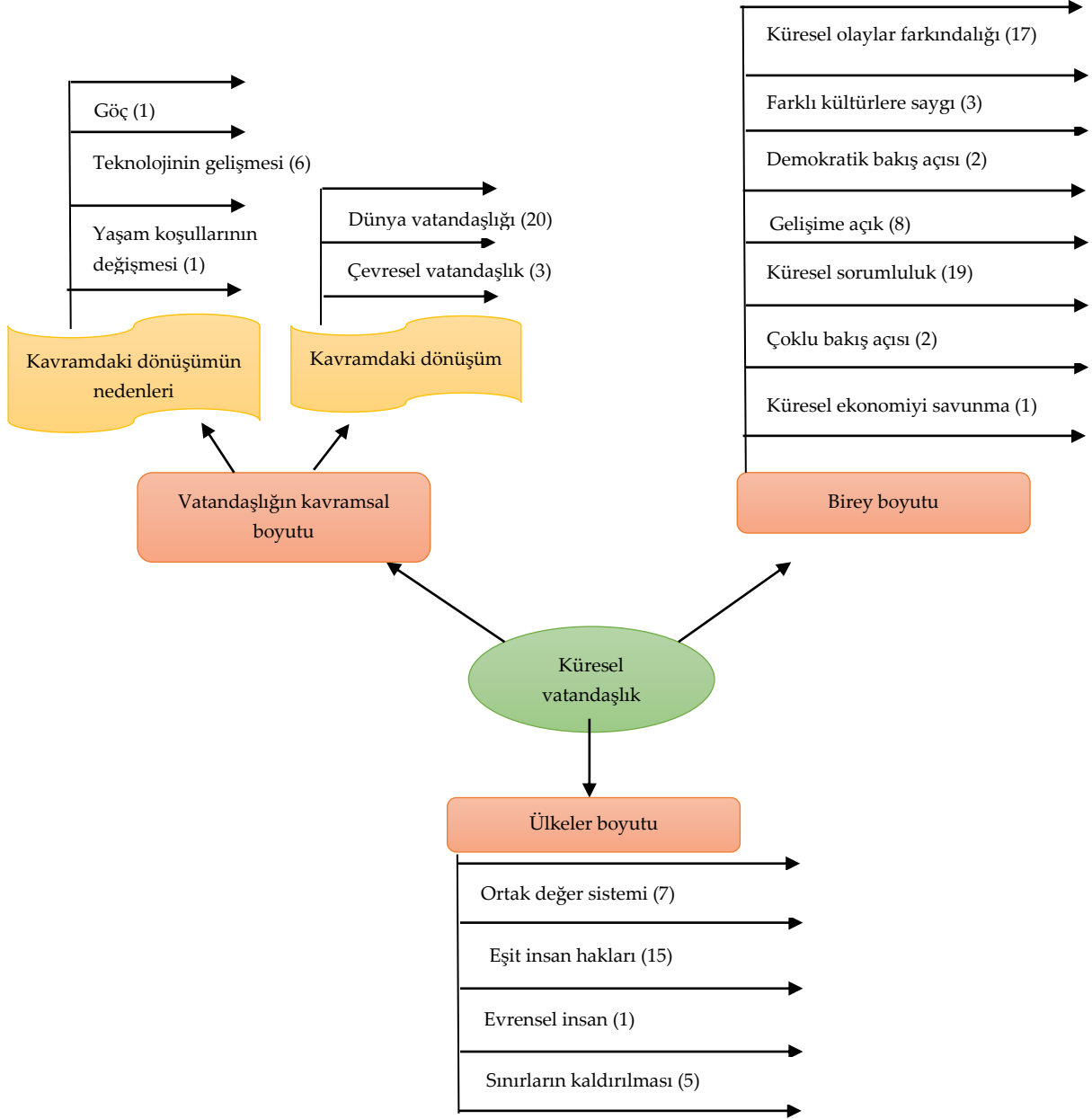
Araştırmanın verileri betimsel analiz tekniği kullanılarak çözümlenmiştir. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım & Şimşek, 2005). Bu amaçla elde edilen veriler, öncelikle mantıklı ve anlaşılır biçimde betimlenir, daha sonra ise yapılan bu betimlemeler yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır. Bu kapsamda öncelikle açık uçlu anketler incelenmiş ve boş anketler elenmiştir. Daha sonra ise anketler numaralandırılmıştır. Araştırmanın verileri analiz edilirken araştırma soruları temaları oluşturmuştur. Bu kapsamda her bir sorudan elde edilen veriler kendi içerisinde analiz edilmiş ve ham kodlar çıkarılmıştır. Elde edilen kodların birbiri ile ilişkilendirilmesi sonucunda kategoriler oluşturulmuştur. Kodların çıkarılması ve kategorilerin oluşturulması sürecini araştırmacılar bir tartışma ortamında yürütmüşlerdir. Gerekli düzeltmeler ve ilişkilendirmeler birlikte gerçekleştirilmiş; temalara son şekli verilmiştir.

BULGULAR

Araştırmadan elde edilen bulgular "küresel vatandaşlık", "küresel vatandaşın özellikleri", "küresel vatandaşlık eğitimine Sosyal Bilgiler dersinin katkısı" ve "Sosyal bilgiler dersinde etkili küresel vatandaşlık eğitimine ilişkin öneriler" başlıkları altında sunulmuştur.

Küresel Vatandaşlığa İlişkin Bulgular

Sınıf öğretmeni adaylarının küresel vatandaşlığa ilişkin görüşleri Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Küresel vatandaşlık

Sınıf öğretmeni adaylarının küresel vatandaşlıkla ilgili görüşleri vatandaşlığın kavramsal boyutu, birey boyutu ve ülkeler boyutu biçiminde temalaştırılmıştır. Sınıf öğretmeni adaylarının vatandaşlığın kavramsal boyutu altındaki görüşleri kavramdaki dönüşümün nedenleri ve kavramdaki dönüşüm bağlamında incelenmiştir. Öğretmen adayları vatandaşlık kavramındaki dönüşümün nedenlerini göç, teknolojinin gelişmesi ve yaşam koşullarının değişmesi biçiminde açıklarken, kavramdaki dönüşümü dünya vatandaşlığı ve çevresel vatandaşlık olarak açıklamışlardır. Vatandaşlık kavramındaki

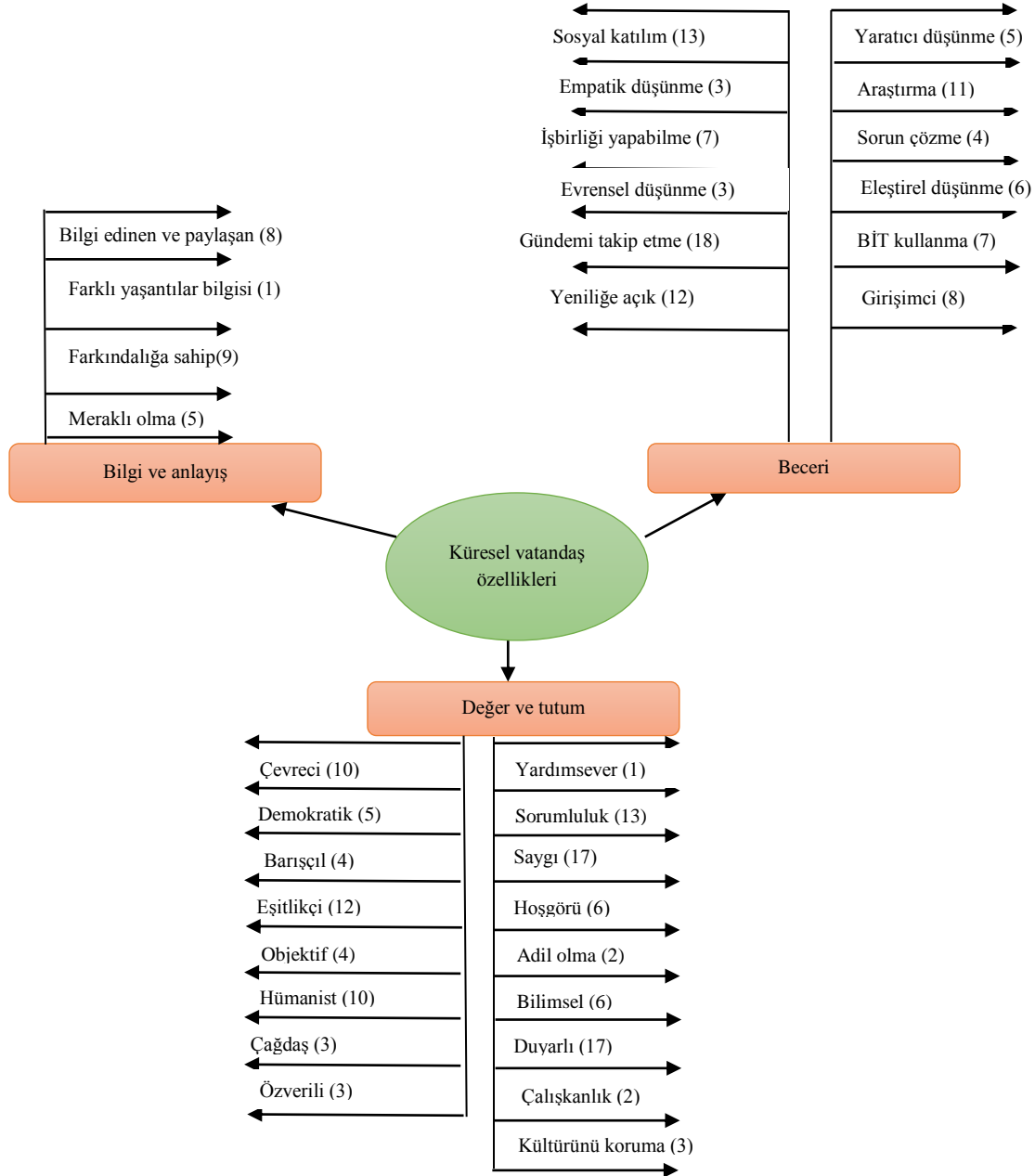
dönüşümün nedenlerini yaşam koşullarının değişmesi biçiminde açıklayan öğretmen adaylarından biri bu görüşünü *“Yaşam koşullarının hızla değişimi sonucu insanların hayat koşullarıyla başa çıkmak için küresel değişimi takip etmesi bilinçli vatandaş olması küresel vatandaşlığın nedenlerindedir (G61).”* biçiminde ifade ederken, teknolojinin gelişmesi olarak açıklayan öğretmen adayları görüşlerini *“İletişim dünyanın vazgeçilmez ve gerekli araçlarından biri haline geldi. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte hız dünyasında yerimizi almaya çalışıyoruz. Bu hız sayesinde dünyanın öbür ucunda olan olay konusunda haberdar oluyoruz. Bu nedenle vatandaşlık değişiyor (G55),”* *“...Teknoloji ve bilim çağına erişmiş dünyamızda vatandaşlığın da küresel olması kaçınılmazdır. Özellikle facebook gibi siteler bu bakımdan iyi bir örnektir (G36).”* biçiminde ifade etmişlerdir.

Sınıf öğretmeni adaylarından biri dönüşümün nedenlerine ilişkin görüşünü *“Küresel vatandaşlığı göç, ulaşım ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi ve farklı kültürlerin ve insanların daha fazla karşı karşıya gelmesiyle oluşmuştur (G35).”* biçiminde belirterek gerek göç olgusuna, gerek teknolojinin gelişmesine gerekse yaşam koşullarının değişmesine vurgu yaparak açıklamıştır. Küresel vatandaşlıkla dünya vatandaşlığını ilişkilendiren öğretmen adaylarından biri bu görüşünü *“Küresel vatandaşlık deyince aklıma dünya vatandaşı olmak geliyor. Yani kendini bir ülkenin vatandaşı değil de tüm dünyanın vatandaşı olarak hissetmek geliyor (G51).”* biçiminde açıklarken, diğer bir öğretmen adayı bu görüşünü *“...Sadece Türkiye'nin vatandaşı değil, dünyanın vatandaşı olmak (G54).”* biçiminde açıklamıştır. Çevresel vatandaşlıkla ilişkilendiren öğretmen adaylarından biri ise bu görüşünü *“İyi bir vatandaş sorumluluk sahibi, bilinçli bir insan ise küresel vatandaş da yaşadığı çevreye, doğaya karşı duyarlıdır (G76).”* biçiminde belirtmiştir.

Küresel vatandaşlığı küresel olaylar farkındalığı, farklı kültürlere saygı, demokratik bakış açısı, gelişime açık, küresel sorumluluk, çoklu bakış açısı ve küresel ekonomiyi savunma biçiminde ele alan öğretmen adayları birey boyutuna vurgu yapmışlardır. Bireylerin küresel sorumluluğa sahip olmaları gerektiğini düşünen öğretmen adaylarından biri bu görüşünü *“Tüm insanlık için bir şeyler yapabilen, evrensel ahlak anlayışına sahip her birey küresel vatandaşdır. Tüm dünya ve ülke sorunlarına duyarlı, bu sorunların çözümünde görev alabilen gönüllü kişilerdir (G75).”* biçiminde açıklamıştır. Diğer bir öğretmen adayı küresel olaylar farkındalığının önemli olduğunu belirterek bu görüşünü *“Dünya çapında olup bitenlere duyarlı olarak dünya yaşamıyla ilgilenen bireydir (G1).”* biçiminde ifade etmiştir. Küresel ekonomiyi ön plana alan bir öğretmen adayı bu görüşünü *“Küresel vatandaş, günümüzde dünyada küreselleşme adı verilen ekonomik yapının içinde olan ve bu yapıya katkı sağlayan kişiler geliyor... (G18)”* biçiminde dile getirmiştir. Küresel vatandaşlığı ülkeler boyutunda açıklayan sınıf öğretmeni adayları ortak değerler sistemi, eşit insan hakları, evrensel insan ve sınırların kaldırılması noktalarına değinmişlerdir. Sınırların ortadan kaldırılması yönünde görüş belirten öğretmen adaylarından biri bu görüşünü *“Dünya vatandaşlığı her yerde geçerli olan pasaport, dünyadaki kültürlerle iç içe olmak... (G30)”* biçiminde açıklarken, ortak değerler sistemine vurgu yapan öğretmen adaylarından biri ise bu görüşünü *“Tüm dünyaya saygılı, evrensel değerlere sahip yani ortak değerleri gelişmiş birey (G75).”* biçiminde açıklamıştır. Sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerinden yola çıkarak onların küresel vatandaşlığın bir dönüşüm sonucunda ortaya çıktığını belirttikleri ve küresel vatandaşlığa ilişkin gerek ülkelerin gerekse bireylerin yapması gerekenler açısından ele aldıkları söylenebilir.

Küresel Vatandaşın Özelliklere İlişkin Bulgular

Sınıf öğretmeni adaylarının küresel vatandaşın özelliklerine ilişkin görüşleri Şekil 2’de gösterilmiştir.

Şekil 2. Küresel vatandaşın özellikleri

Sınıf öğretmeni adayları küresel vatandaşın özelliklerine ilişkin görüşleri bilgi ve anlayış, beceri, değer ve tutum olmak üzere üç tema altında toplanmıştır. Öğretmen adayları bilgi ve anlayış boyutunda küresel vatandaşların bilgi edinme ve paylaşma, farklı yaşantılar konusunda bilgi sahibi olma, farkındalığa sahip olma ve meraklı olma özelliklerini içermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Küresel vatandaşların farkındalığının yüksek olması

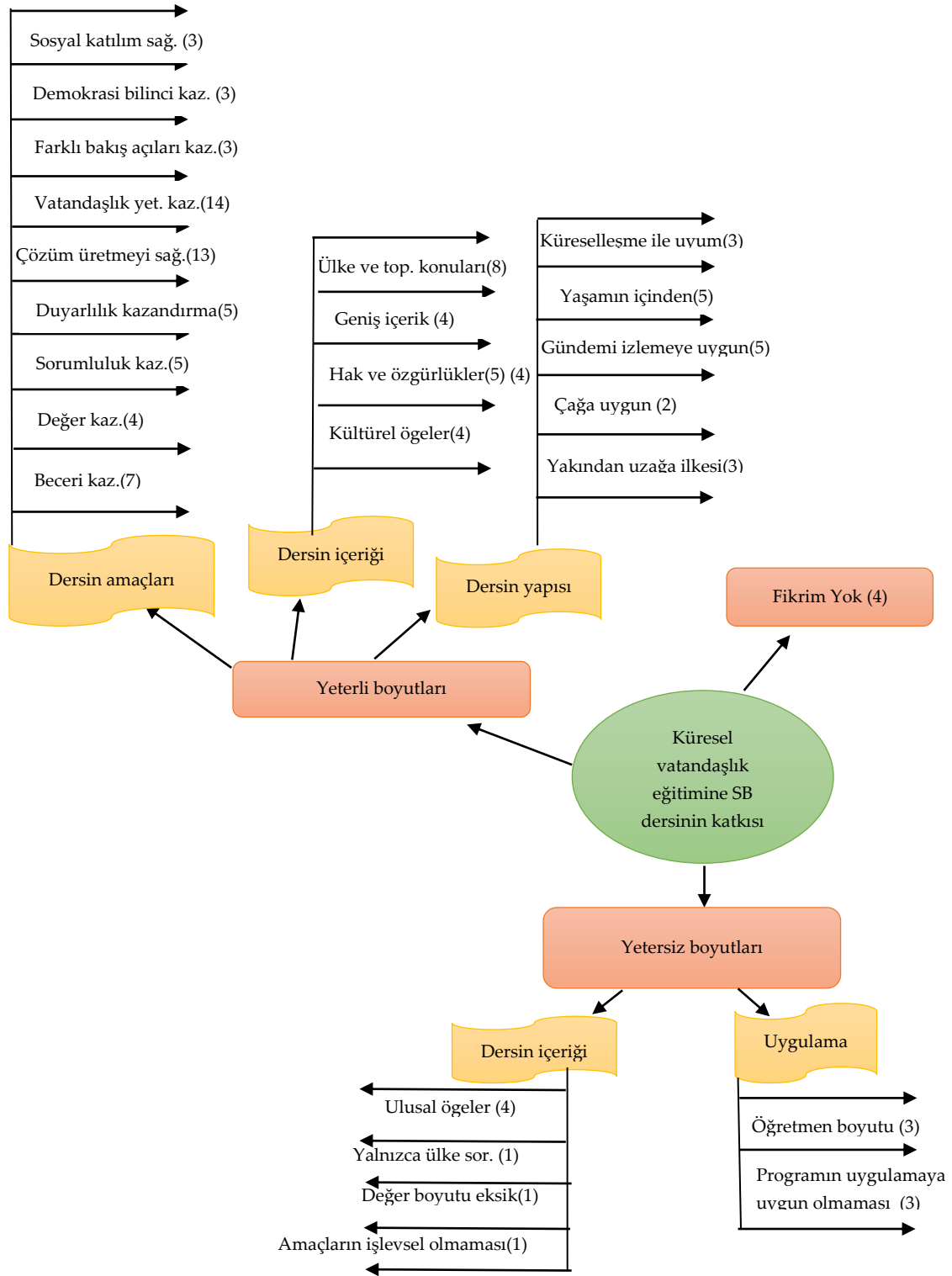
gerektiğini belirten öğretmen adaylarından biri bu görüşünü “...Dünyada olup bitenlerden haberdar olan, yani olup bitenlerin olan bireylerdir (G14)” biçiminde açıklarken, bir diğeri “Dünyadaki sorunlara duyarlı olduğu gibi bu sorunların da farkında olan bireyler bence küresel vatandaşlardır... (G61)” biçiminde açıklamışlardır. Yine aynı öğretmen adayı küresel vatandaşların bilgi edinme özelliğini de ekleyerek bu görüşünü “Küresel vatandaşlar bilgi sahibi bireyler olmalı, bilgi edinme özelliğine sahip olmalı... (G61)” biçiminde dile getirmiştir.

Küresel vatandaşların sahip olması gereken becerileri öğretmen adayları sosyal katılım, empatik düşünme, işbirliği yapabilme, evrensel düşünme, gündemi takip etme, yeniliğe açık olma, yaratıcı düşünme, araştırma, sorun çözme, eleştirel düşünme, bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma ve girişimci olma biçiminde ele almışlardır. Küresel vatandaşların sosyal katılım, işbirliği ve araştırma becerilerine sahip olması gerektiğini düşünen öğretmen adaylarından biri bu görüşünü “Bir sivil toplum kuruluşuna üye ve toplum sorunlarını çözmek için bazı faaliyetlerde bulunan, çözüm yollarını bilimsel ve sosyal anlamda araştıran, bu sorunların çözümünde birden fazla kişiye başvurabilen ve onlarla işbirliği içinde çalışabilen bilen bireylerdir... (G81)” biçiminde açıklamıştır. Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmaya ve buna bağlı olarak gündemi takip etmeye vurgu yapan öğretmen adaylarından biri ise bu görüşünü “Küresel vatandaşlar internetten yararlanmasını bilen, yani teknolojiyle her yönüyle olumlu kullanabilen bireylerdir. Tabi bu yollarla da gündemi takip etmelidir. (G40)” biçiminde ifade etmiştir. Sınıf öğretmeni adayları küresel vatandaşların çevreci, demokratik, barışçıl, eşitlikçi, objektif, hümanist, çağdaş, özverili, yardımsever, sorumluluk, saygı, hoşgörü, adil olma, bilimsel, duyarlı, çalışkan ve kültürünü koruma değer ve tutumlarında sahip olması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Küresel vatandaşların sahip olması gereken değerlerden sorumluluğu ve eşitliği ele alan öğretmen adaylarından biri bu görüşünü “...Herkesin dünya üzerinde eşit olduğunu kabul etmelidir. Sorumluluklarının olduğunu bilmeli ve bu sorumluluklarını yerine getirmelidir... (G61)” biçiminde açıklamıştır. Saygıyı ön plana çıkaran öğretmen adaylarından biri ise bu görüşünü “Küresel vatandaş öncelikle farklı, diğer ülke vatandaşlarının inanç, dil, kültür gibi değişmez ana özelliklerine saygılı olmalıdır. (G52)” ifadelerini kullanarak ele almıştır. Değer boyutunda görüşlerini “Önce ülkesi için sonra da tüm dünya için barışı önemsemeli, barışçıl olmalı (G73)” biçiminde açıklayan öğretmen adaylarından biri ise barışçıl olmayı vurgulamıştır. Bu bağlamda, sınıf öğretmeni adaylarının küresel vatandaşlarda bulunması gereken özellikleri bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutta ele aldıkları söylenebilir. Başka bir deyişle öğretmen adayları bireylerin bu konuya ilişkin kendilerini çok yönlü geliştirmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir.

Sosyal Bilgiler Dersinin Küresel Vatandaşlık Eğitimine Katkısına İlişkin Bulgular

Sınıf öğretmeni adaylarının Sosyal Bilgiler Dersinin küresel vatandaşlık eğitimine katkısına ilişkin görüşleri Şekil 3’te gösterilmiştir.

Şekil 3. Sosyal Bilgiler dersinin küresel vatandaşlık eğitimine katkısı

Şekil 3'te görüldüğü gibi, sınıf öğretmeni adaylarından çoğunluğu küresel vatandaşlık eğitiminde Sosyal Bilgiler Dersini yeterli olarak görürken, bazıları yetersiz olarak görmektedir. Öğretmen adaylarının çok az bir kısmı ise bu konuda fikri olmadığını belirtmiştir. Sosyal Bilgiler dersinin bu konuda yeterli olduğunu düşünen öğretmen adayları dersin amaçları, içeriği ve yapısı boyutlarında görüşlerini açıklamıştır. Dersin amaçları

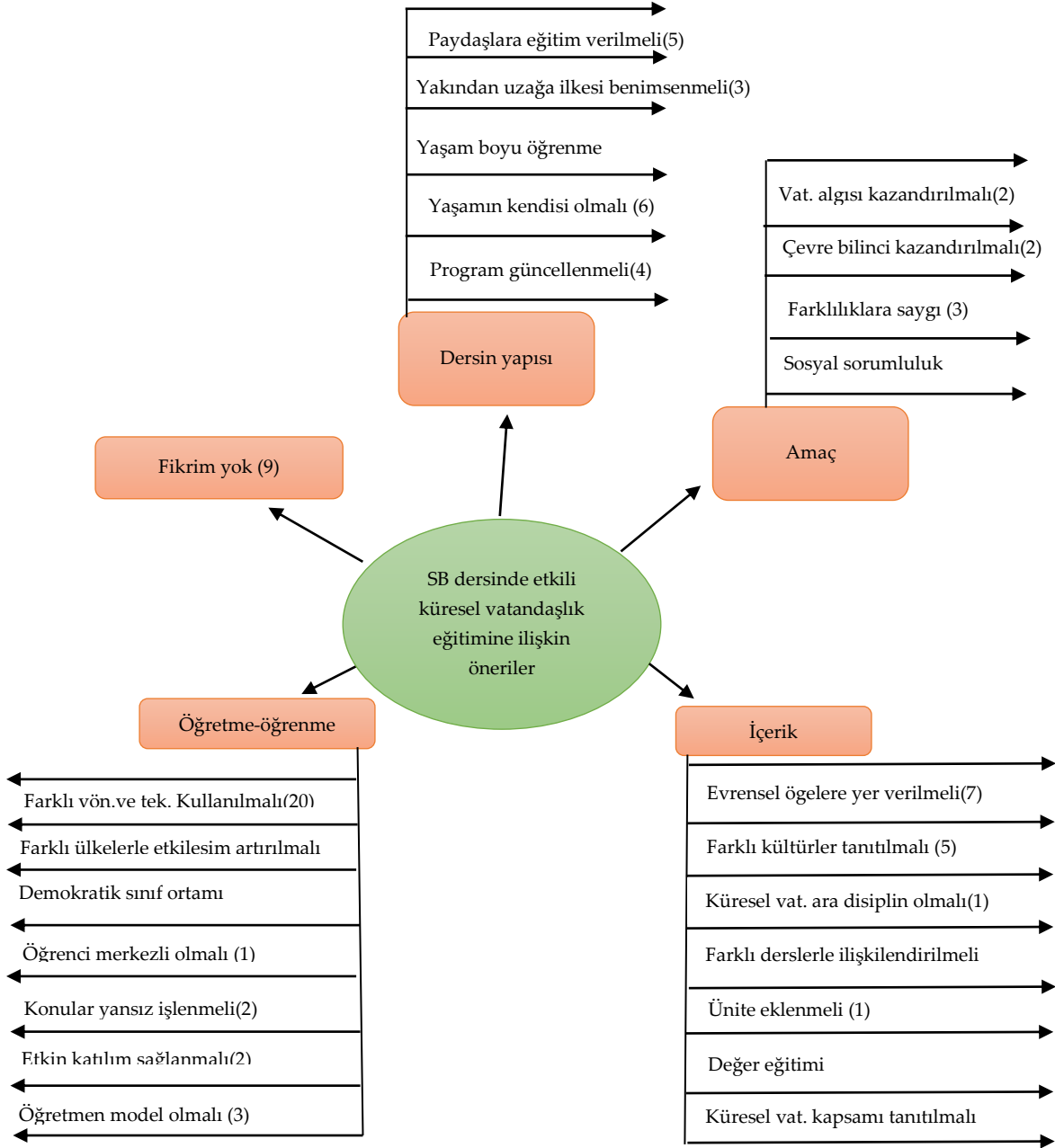
bakımından yeterli olduğunu düşünen öğretmen adayları amaçları sosyal katılımı sağlama, demokrasi bilinci kazandırma, farklı bakış açıları kazandırma, vatandaşlık yeterlikleri kazandırma, çözüm üretmeyi sağlama, duyarlılık kazandırma, sorumluluk kazandırma, değer kazandırma ve beceri kazandırma açısından değerlendirmişlerdir.

Vatandaşlık yeterlikleri kazandırması açısından ele alan öğretmen adaylarından biri bu görüşünü *“...Üniversitede aldığımız dersleri düşündüğümde dersin vatandaşlık noktasında öğrenciye bir şeyler kattığı görülüyor. Sosyal Bilgiler dersi vatandaşlık becerileri kazandırma bakımından önemli bir derstir (G62)”* biçiminde açıklarken, beceri kazandırması açısından ele alan öğretmen adaylarından biri ise bu görüşünü *“Sosyal Bilgiler dersiyle çevresine duyarlı, araştıran, sorgulayan bireyler yetiştirmektedir... (G31)”* biçiminde açıklamıştır. Dersin içeriği bakımından katkı sağladığı düşünen öğretmen adayları içeriği ülke ve toplum konuları, geniş bir içeriğe sahip olma, hak ve özgürlükler, kültürel öğeler noktalarından ele almışlardır. Ülke ve toplum konularına değinen öğretmen adaylarından biri bu görüşünü *“Küresel vatandaşlık eğitimi dendiği zaman akla gelen ilk şeyin insanlar, toplum ve sosyal konular, hayat ve dünya olduğu için ve tüm bunların Sosyal Bilgilerin konu olması bakımından bu ders katkı sağlar. Ayrıca derste farklı ülkeleri tanıtma da önemlidir (G60)”* biçiminde ifade ederken, geniş bir içeriğe sahip olduğuna değinen bir öğretmen bunu *“Sosyal Bilgiler dersi yalnızca okulla sınırlandırılmaz. Çünkü bu ders çevreyle, insanlarla ve daha birçok şeyle ilgilidir. Bu nedenle küresel vatandaşlığa katkı sağlamaktadır. Geniş bir içeriğe sahiptir (G23)”* biçiminde ifade etmiştir. Dersin yapısı bakımından küresel vatandaşlık eğitimine katkı sağladığını düşünen öğretmen adayları küreselleşme ile uyum, yaşamın içinden olma, gündemi izlemeye ve çağa uygun olma, yakından uzağa ilkesine hitap etme noktalarına değinmişlerdir. Gündemi izlemeye uygun olma noktasında görüş belirten öğretmen adaylarından biri bu görüşünü *“Sosyal Bilgiler dersi ülkenin yapısını, tarihini ve güncel gelişmeleri takip edebilmemiz açısından katkı sağlar. Küresel vatandaşlar da dünyayı ve günceli takip ettiğinden bireye bu ders önemlidir (G18)”* biçiminde belirtmiştir.

Sosyal Bilgiler Dersini küresel vatandaşlık eğitiminde yetersiz gören öğretmen adayları ise dersin içeriği ve uygulama boyutunda yaşanan sorunları ele almıştır. Bu kapsamda öğretmen adayları dersin içeriğinde yaşanan sorunları ulusal öğeler ağırlıklı olması, yalnızca ülke sorunlarına değinmesi, değer boyutunun eksik olması ve amaçlarının işlevsel olmaması biçiminde belirtmişlerdir. Ulusal öğelerin ön planda olmasını eleştiren öğretmen adaylarından biri bu görüşünü *“Küresel vatandaşlar evrensel olmalıdır. Ancak Sosyal Bilgiler dersinde daha çok ulusallık ön plandadır. Bu nedenle, bu ders yeterli değildir (G4)”* biçiminde görüş belirtmiştir. Uygulama boyutundaki sıkıntıları ise öğretmen adayları öğretmen boyutu ve programın uygulamaya uygun olmaması biçiminde ele almıştır. Öğretmen boyutunda eleştiri getiren öğretmen adaylarından biri bu görüşünü *“Öğretmenler programlarda yer alan konuları yeterince bilmediği için uygulamaya yansıtılmamaktadır. (G2)”* biçiminde görüş belirtirken, programın uygulama boyutunu eleştiren öğretmen adaylarından biri ise bu görüşünü *“Bence program hazırlanırken birçok şey göz ardı edilmiş. Bu nedenle program küresel vatandaşlığa çok uygun değil, çünkü uygulamada problemler var (G66)”* biçiminde belirtmiştir. Öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler Dersinin katkısına ilişkin görüşleri incelendiğinde çoğunluğunun dersin katkı sağladığını düşündükleri söylenebilir.

Sosyal Bilgiler Dersinde Etkili Küresel Vatandaşlık Eğitimine İlişkin Önerilerle İlgili Bulgular

Sınıf öğretmeni adaylarının Sosyal Bilgiler Dersinde etkili küresel vatandaşlık eğitimine önerileri Şekil 4’te gösterilmiştir.

Şekil 4. Sosyal Bilgiler dersinde etkili küresel vatandaşlık eğitimine ilişkin öneriler

Sınıf öğretmeni adayları etkili küresel vatandaşlık eğitiminin gerçekleştirilebilmesi için Sosyal Bilgiler dersinin dersin yapısına, amaçlarına, içeriğine ve öğretme-öğrenme süreçlerine ilişkin öneriler getirmişlerdir. Bu konuda kimi öğretmen adayları da fikrinin olmadığını ifade etmiştir (9). Dersin yapısına ilişkin öğretmen adayları paydaşlara eğitim

verilmeli, yakından uzağa ilkesi benimsenmeli, yaşam boyu öğrenme önemsenmeli, yaşamın kendisi olmalı ve program güncellenmeli biçiminde öneriler getirmişlerdir. Paydaşlara eğitim verilmesi gerektiğini düşünen öğretmen adaylarından biri bu görüşünü “*Öncelikle küresel vatandaşlık konusunda öğretmenlere ve öğretmen adaylarına eğitimler verilmelidir yani Sosyal Bilgiler derinde nasıl kullanacağına ilişkin... (G12)*” biçiminde açıklamıştır. Dersin yaşamın kendisi olması gerektiği yönünde görüş belirten öğretmen adaylarından biri bunu “*Sosyal Bilgiler dersi yaşamın içindedir. Bu dikkate alınarak işlenirse zaten küresel vatandaşlığa da hitap etmiş olur (G15).*” biçiminde belirtmiştir. Dersin amaçlarına ilişkin öğretmen adayları vatandaşlık algısı kazandırmalı, çevre bilinci kazandırmalı, farklılıklara saygıyı öğretmeli ve sosyal sorumluluk desteklenmeli biçiminde öneriler getirmişlerdir.

Çevre bilinci kazandırması gerektiğini savunan öğretmen adaylarından biri bu görüşünü “*Küresel ısınmanın verdiği zararların farkına varmalı, etkililerinin neler olacağını bilmeli. Bu nedenle derste bu da amaçlanmalıdır (G76)*” ifadeleriyle desteklerken, vatandaşlık algısı kazandırması gerektiğini savunan öğretmen adaylarından biri bu görüşünü “*Önce vatandaşlığın ne olduğunu bilmelidir. Zihne iyice bu konu yerleştirilmeli. Birey vatandaşlık bilinci kazanırsa hem küresel vatandaşlıkta kendini gerçekleştirebilir hem de ülkesini geliştirir. Sosyal Bilgiler dersi vatandaşlık açısından önemlidir (G75)*” ifadeleriyle desteklemiştir. Dersin içeriğine ilişkin olarak öğretmen adayları evrensel öğelere yer verilmesi, farklı kültürlerin tanıtılması, küresel vatandaşlığın ara disiplin olması, farklı derslerle ilişkilendirilmesi, ünite eklenmesi, değer eğitimi verilmesi, küresel vatandaşlığın kapsamının tanıtılması konularında öneriler getirmişlerdir. “*Bu derste mutlaka farklı kültürler ve ülkelere yer verilmeli ki küresel vatandaşlık öğrenilsin (G8)*” biçiminde görüş belirten öğretmen adaylarından biri farklı kültürlerin tanıtılmasına önem vermiştir. Diğer bir öğretmen adayı ise “*Küresel vatandaşlık ara disiplin olmalı yani hem Sosyal Bilgiler dersinde hem de diğer derslerde ilişkilendirme yapılmalı (G12)*” biçiminde görüş belirterek küresel vatandaşlığın ara disiplin olması gerektiğini vurgulamıştır.

Öğretme-öğrenme sürecine ilişkin olarak ise öğretmen adayları farklı yöntem ve tekniklerin kullanılmasına, farklı ülkelerle etkileşim olmasına, demokratik sınıf ortamı oluşturulmasına, öğrenci merkezli eğitim olmasına, konuların yansız işlenmesine, etkin katılımın sağlanmasına ve öğretmenin model olmasına ilişkin öneriler getirmişlerdir. Farklı yöntem ve tekniklerin kullanılması gerektiğini savunan öğretmen adaylarından biri bu görüşünü “*...uygulamalı eğitime önem verilmeli. Öğrenciler en iyi yaparak yaşayarak öğrenirler. Bu nedenle nasıl daha iyi vatandaş olacaklarını farklı yöntem ve tekniklerle öğretmek gerekir... (G11)*” biçiminde belirtirken bir diğeri “*Öğretim teknikleri çeşitli olmalı, öğrenciler sıkılmamalı (G50)*” biçiminde belirtmiştir. Konuların yansız işlenmesi gerektiğini öneren öğretmen adaylarından biri bu görüşünü “*İlkokuldan başlayarak geçmişi anlatırken düşmen ülkeler gibi ifadelerin kullanılmaması gerekmektedir. Bazı derslerde bazı milletler övülürken bazı milletler aşağılanmamalıdır. Süreçte bu gibi düşmanca ifadeler yer almamalıdır (G19)*” biçiminde açıklamıştır. Öğretmen adaylarının önerileri dikkate alındığında bu önerilerin daha çok Sosyal Bilgiler öğretim Programına ilişkin olduğu söylenebilir. Öğretmen adayları gerek program gerekse programın uygulanmasına ilişkin önerilerde bulunmuşlardır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bireylerin birbiri ile olan iletişimleri her geçen gün artmaktadır. Bu bağlanma durumu ise sosyal anlamda bilgi ve iletişim teknolojileri yoluyla; kültürel anlamda bir yerden bir yere giden insanlar yoluyla; ekonomik anlamda ticaretin sınırları aşan bir yapıya bürünmesi nedeniyle; çevresel anlamda “aynı dünyayı” paylaşma yoluyla; siyasal anlamda ise uluslararası ilişkilerin ve düzenleme sistemleri yoluyla sağlandığı söylenebilir (Oxfam, 2006a). Sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal alanlardaki bu gelişmeler küreselleşme olgusunu doğurmuştur. Küreselleşme olgusuyla baş edebilecek bireylerin yetiştirilmesinde okullara önemli görevler düşmektedir. Başka bir deyişle, okullarda küreselleşmeye ayak uydurabilen küresel vatandaşlar yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda yapılan bu araştırmadan elde edilen bulgular yoluyla da öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık, küresel vatandaşın özellikleri, Sosyal Bilgiler dersinin küresel vatandaşlık eğitimine katkısı ve getirilen önerileri aktarma amacıyla olduğu söylenebilir. Bu kapsamda bu bölümde elde edilen bulgulardan ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçların ilgili alanyazında yapılan araştırmalarla örtüşen ve farklılaşan yönlerine yer verilmiştir.

Sınıf öğretmeni adaylarının küresel vatandaşlıkla ilgili görüşleri vatandaşlığın kavramsal boyutu, birey boyutu ve ülkeler boyutu altında ortaya çıkmıştır. Vatandaşlığın kavramsal boyutu kavramdaki dönüşümün nedenleri ve kavramdaki dönüşüm olarak ele alınmıştır. Küresel vatandaşlık kavramındaki dönüşümler ise dünya vatandaşlığı ve çevresel vatandaşlık olarak belirlenmiştir. Bu araştırmada çevresel vatandaşlık kavramı kapsamında günümüz vatandaşının çevreye ve doğaya karşı bilinçli ve sorumluluklarının farkında olması gerektiği vurgulanmıştır. Buna ilişkin olarak Özdemir-Özden (2011) yapmış olduğu araştırmasında Fen ve Teknoloji, Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri de çevresel vatandaşlığın bireye birtakım sorumluluklar yüklediği ve bunun eğitiminin ailede başladığını vurguladıkları görülmüştür. İlgili araştırmada ilköğretim okullarında çevresel vatandaşlık eğitimi ile ilgili yapılan araştırmada Özdemir-Özden’in (2011) ulaştığı sonuçlar da yapılan bu araştırmayla paralellik göstermektedir. Vatandaşlık kavramındaki kavramsal dönüşüme ilişkin yapılan bir diğer vurgu ise dünya vatandaşlığı kavramıdır. Dünya vatandaşlığı hem ulusal hem de uluslararası bağlamda eşitlik, adalet, uyum ve ortak kararlar alma gibi ilkelere dayanmaktadır (Yaşar, 2008). Buradan öğretmen adaylarına göre vatandaşlık kavramının ulusal sınırın dışına çıkması gerektiği ve bireyin kendini dünyanın bir vatandaşı olarak görüp buna göre sorumluluk alması gerektiği görüşünde olduğu ve bu görüşün alanyazının desteklediği söylenebilir.

Vatandaşlık kavramında yaşanan dönüşümlerin altında öğretmen adaylarının belirttiği göç, yaşam koşullarının değişmesi ve teknolojik gelişmeler ise küreselleşmenin getirdikleriyle paralellik göstermektedir. Bu kapsamda küreselleşmenin doğrudan vatandaşlık kavramına da olumlu ya da olumsuz etki ettiği söylenebilir. Gül’ün (2008) yapmış olduğu araştırmada da öğretmenler teknolojik gelişmelerin artması, sınırların kalkması ve farklı yaşam koşullarının bilinir hale gelmesi gibi görüşler sunulmuştur. Benzer biçimde Bozkurt (2013) da araştırmasında küreselleşmeyle birlikte farklı sınırların kalkması, teknolojik gelişmeler ile farklı bir bilinç düzeyine ulaşılabileceği gibi kimi görüşlere ulaşmıştır. Buna göre yapılan bu araştırmanın Gül (2008) ve Bozkurt’un (2013) teknolojik gelişmelerin insan hayatına etkisi ve yaşam koşullarının geçmişe göre değiştiği gibi kimi sonuçlarıyla benzeştiği söylenebilir.

Küresel vatandaşın özelliklerine ilişkin olarak bu araştırmada öğretmen adaylarının görüşlerine göre küresel vatandaşa yönelik bilgi ve anlayış; beceri; değer ve tutum başlıkları altında toplanan birçok özelliğe ulaşılmıştır. Bu bağlamda, küresel vatandaşın farkındalığına sahip olma, yüksek, üst düzey düşünme becerilerine sahip, yeniliklere açık, katılım becerisi yüksek ve birtakım istenen değerlerle donanmış olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Lee ve Leung'un (2006) yapmış olduğu araştırmada da Shanghai ve Hong Kong'daki öğretmenlerin küresel vatandaşlığa ilişkin görüşleri bilgi, beceri ve değer boyutlarında ele alınmıştır.

Öğretmen adaylarının Sosyal Bilgiler dersinin küresel vatandaşlık eğitimine katkısına ilişkin verdikleri yanıtlarda bazıları küresel vatandaşlık eğitiminde Sosyal Bilgiler dersini yeterli olarak görürken bazıları ise yetersiz olarak görmüş, çok az bir bölümü ise bu konuda hiçbir fikrinin olmadığını belirtmiştir. Sosyal Bilgiler dersinin küresel vatandaşlık eğitimi açısından yeterli olduğunu düşünen öğretmen adayları yeterlik boyutlarını dersin amaçları, içeriği ve dersin yapısı olarak ele almıştır. Yeterlik boyutunu dersin amaçları açısından ele alan öğretmen adayları küresel vatandaşlık eğitimi Sosyal Bilgiler Dersinin amaçları ile örtüşen bilgi, beceri, değer ve vatandaşlık yeterlikleri kazandırma açısından yeterli olduğunu belirtmiştir. Bu kapsamda Ersoy'un (2007) yapmış olduğu araştırmada da görüşlerine başvuru sınıf öğretmenleri de Sosyal Bilgiler dersinin vatandaşlık eğitimi kapsamında bireylere birtakım bilgi, beceri ve değerler kazandırdığı yönünde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmen adaylarının küresel vatandaşlık eğitiminin gerçekleştirilmesine yönelik verdikleri öneriler dersin yapısı, amaç, içerik öğretme-öğrenme sürecine yönelik olarak ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin bir bölümü de bu konuda fikrinin olmadığını belirtmiştir. Öğretmenler, Sosyal Bilgiler dersinde evrensel öğelere yer verilmesi, farklı kültürlerin tanıtılması, küresel vatandaşlığın ara disiplin olarak yer alması, farklı derslerle ilişkilendirilmesi, değerler eğitimine yer verilmesi ve küresel vatandaşlığın kapsamının tanıtılmasının etkili küresel vatandaşlık eğitimi için yer alması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu sonuç da Lee ve Leung'un (2006) küresel vatandaşlık eğitiminde vurgulanması gereken konulara ilişkin olarak yapmış olduğu araştırmanın farklı dini ve kültürel inanışlar, çevresel konular, uluslararası ilişkiler ve işbirlikleri, çatışmalı konular, vatandaşlık konuları, küresel konular, uluslararası farkındalık kazandırma, ekonomi gibi bulguları ile paralellik göstermektedir. Buradan hareketle hem küresel vatandaşlığın kavramsal boyutu hem de eğitimine ilişkin görüş belirten öğretmen adaylarının Lee ve Leung'un (2006) araştırmasıyla kıyaslanınca yeterli bilgi, beceri ve farkındalığına sahip olmadıkları ve görüşlerinin yüzeysel kaldığı da söylenebilir.

Araştırmada ortaya çıkan küresel vatandaşlık ve küresel vatandaşlık eğitimine Sosyal Bilgiler dersinin katkısına ilişkin sonuçların alanda yapılan çalışmaların sonuçlarıyla paralellik gösterdiği ortaya çıkmıştır. Ancak etkili küresel vatandaşlık eğitimi için Sosyal Bilgiler program ve uygulama boyutunda bazı düzenlemeler yapılmasına gerek duyulduğu ve paydaşların bu noktada birlikte çalışması gerektiği sonuçları ortaya çıkmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlar doğrultusunda şu öneriler getirilebilir:

- Küresel vatandaşlık konusunda öğretmen adaylarına eğitimler verilebilir.
- Sosyal Bilgiler dersinde evrensel değerler eğitimine önem verilebilir.
- Teknoloji gelişimi göz önünde bulundurularak eğitim-öğretim etkinlikleri düzenlenebilir.

- Sosyal Bilgiler derslerinde küresel sorunlara dikkat çekilebilir.
- Küresel vatandaşlık konusunda sınıf öğretmenlerinin de görüşlerini ortaya koyacak çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Bozkurt, M. (2013). Sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler dersi bağlamında küresel eğitime ilişkin görüşleri. *Anadolu Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6, 44-55.
- Ersoy, A. F. (2007). Sosyal bilgiler dersinde öğretmenlerin etkili vatandaşlık eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Gibson, K. L., Rimmington, G. M. & Landwehr-Brown, M. (2008). Developing global awareness and responsible world citizenship with global learning. *Roeper Review*, 30 (1), 11-23.
- Gül, T. (2008). Küreselleşme sürecinde sınıf öğretmenlerinin toplumsal gelişmelere uyum sağlaması açısından hizmetiçi eğitimin önemine ilişkin algıları. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Kaçmazoğlu, H. B. (2002). Doğu-batı çatışması açısından globalleşme. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6, 44-55.
- Kan, Ç. (2012). Sosyal bilgiler eğitiminde küresel vatandaşlık. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 25-30.
- Lee, W. O. & Leung, S. W. (2006). Global citizenship education in Hong Kong and Shanghai secondary schools: ideals, realities and expectations. *Citizenship Teaching and Learning*, 2 (2), 68-84.
- MEB (2005). İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6. ve 7. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu. <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx> Erişim Tarihi: 01.09.2014.
- Ortloff, D. H. (2011). Moving the borders: multiculturalism and global citizenship in the German social studies classroom. *Educational Research*, 53 (2), 137-149
- Oxfam (2006a). Education for global citizenship: A guide for schools. Oxfam Development Education. <http://www.oxfam.org.uk/coolplanet/teachers/globciti/downloads/gcguide06.pdf> Erişim Tarihi: 10.08.2014.
- Oxfam (2006b). Curriculum for global citizenship: a guide for schools. Oxfam Development Education. www.oxfam.org.uk/~media/Files/Education/Global%20Citizenship/education_for_global_citizenship_a_guide_for_schools.ashx Erişim Tarihi: 01.08.2014.
- Özdemir-Özden, D. (2011). İlköğretim okullarında çevresel vatandaşlık eğitimi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tezcan, M. (2004). *Postmodern ve küresel toplumda eğitim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yaşar, Ş. (2008). Sosyal bilgiler ve dünya vatandaşlığı. *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* (Edt: Ş. Yaşar) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları. ss. 229-245.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H.(2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Elementary Teacher Candidates' Views on Global Citizenship in Social Studies Course⁵

Ömür GÜRDOĞAN-BAYIR⁶, Nur Leman GÖZ⁷ & Mahmut BOZKURT⁸

Introduction

Globalization has brought the necessity of training global citizens who are aware of the world's problems and who can produce solutions for these problems. Global citizenship consists of principles such as making decisions in social, economic, cultural and political areas at the national and international scale; promoting gender, racial, ethnic, national and religious equality; and making sacrifices for common interests. Oxfam (2006) defined global citizens as individuals who are aware of their own responsibilities as citizens of a broad world, value diversity and respect it, and react to social injustice. It is also stated that global citizens are individuals who take responsibility and act to make the world a fair and sustainable place. Training people who can take responsibility on a global scale and thus have a global perspective is only possible through effective global citizenship education. "Global citizenship education" requires training active and responsible individuals as world citizens. The Social Studies course plays an important role in training active citizens and is aimed at training individuals to be equipped with both national and global values (Kan, 2012). In this sense, revealing future teachers' perceptions related to global citizenship education is of great importance in terms of shaping the practices in the area. In particular, there is a need for revealing the views of elementary teachers who would teach at elementary schools as being a prominent part of improving the training of basic life skills.

This study purposed to examine elementary teacher candidates' views on global citizenship in the Social Studies course. The following research questions were addressed based on this purpose: 1) What are elementary teacher candidates' views on global citizenship? 2) What are elementary teacher candidates' views on the function of the Social Studies course in global citizenship education? 3) What are elementary teacher candidates' suggestions related to global citizenship education in the Social Studies course?

Method

A qualitative approach was adopted in this descriptive study. The participants of the study consisted of 78 fourth-year students studying elementary education at the Anadolu University Education Faculty. The criteria for the selection of the participants included having taken social studies teaching, having school experience and teaching practicum courses, and having observed an elementary school environment as teacher candidates. The primary reason for these criteria was that the teacher candidates should have an idea of existing practices. The data were gathered through an open-ended survey developed by the researchers. The open-ended survey included two sections. The first section consisted of questions related to the students' gender, the state of having Internet connection at home, the websites that they regularly visit, and the state of being a member of a non-governmental organization. The second section included four questions towards identifying the students'

⁵ This study was presented as a presentation at the 12. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitim Sempozyumu which was organized in Adnan Menderes University.

⁶ Res. Asst. - Anadolu University Education Faculty - o_gurdogan@anadolu.edu.tr

⁷ Res. Asst. - Anadolu University Education Faculty - nlgoz@anadolu.edu.tr

⁸ Res. Asst. - Anadolu University Education Faculty - mahmutbozkurt@anadolu.edu.tr

views on global citizenship education. In the analysis of the qualitative data obtained from the open-ended survey, a descriptive analysis technique was employed. In this regard, the open-ended survey forms were firstly examined, and the empty forms were excluded. Then, the remaining survey forms were numbered. While the data were analyzed, the themes for the research questions were created. In this scope, the data obtained from each question were analyzed separately, and raw codes were revealed. As a result of relating the codes to each other, categories were formed. The researchers conducted the process of revealing the codes and themes in the form of discussion. The necessary revisions and relations were done together, and the themes were finalized.

Findings and Conclusions

The findings obtained in the study are presented under the headings of "global citizenship", "the characteristics of global citizenship", "the contribution of the Social Studies course to global citizenship education" and "suggestions for effective global citizenship education in the Social Studies course".

The elementary teacher candidates' views on global citizenship were related to the conceptual, individual and national dimensions. The conceptual dimension of citizenship was regarded as the transformation of one's concept of citizenship and the reasons one gives for citizenship. The transformations in the concept of global citizenship were described as world citizenship and environmental citizenship. In the study, it was emphasized that in the scope of environmental citizenship, today's citizens should be conscious of the environment and be aware of their responsibilities. Related to this aspect, in Özdemir-Özden's study (2011), Science and Technology teachers, Social Studies teachers and 6th, 7th and 8th grade students pointed out that environmental citizenship put a set of responsibilities on individuals; thus, its education starts in the family. In that study, the findings related to environmental citizenship education at primary schools are in parallel with the current study. Another emphasis regarding the conceptual transformation in the concept of citizenship was on the concept of world citizenship. World citizenship is based on principles such as equality, justice, harmony and shared decision-making (Yaşar, 2008). Therefore, the teacher candidates thought the concept of citizenship should go beyond national borders, and individuals should see themselves as citizens of the world and take responsibility in this respect. It can be argued that this view is consistent with literature.

The teacher candidates referred to immigration, change in life conditions and technological developments with regard to the transformations in the concept of citizenship, which was in parallel with what globalization has brought. In this regard, it can be argued that globalization has a directly positive or negative effect on the concept of citizenship. Similarly, in Gül's study (2008), teachers provided views such as the increase in technological developments, removal of borders and different life conditions as being familiar concepts. Bozkurt's study (2013) revealed that different views--including the removal of different borders as a part of globalization--and an increased level of awareness can be reached with technological developments. In this regard, the current study is consistent with Gül (2008) and Bozkurt (2013) regarding the results related to the effect of technological developments on human life and how conditions are changing compared to the past. With respect to the characteristics of global citizens, different characteristics such as knowledge and understanding, skills, values and attitudes towards being a global citizen were revealed based on the teacher candidates' views. Therefore, it was found that global citizens should have a high level of awareness, high-order thinking skills, openness to novelties, a high level

of participation skill and a set of values. In Lee and Leung's study (2006), the teachers in Shanghai and Hong Kong had views related to global citizenship education in the dimensions of knowledge, skills and values.

In their answers regarding the contribution of the Social Studies course in global citizenship education, some of the candidates perceived the course as sufficient, some thought it was insufficient, and a small number of students did not have any opinions in this respect. The teacher candidates who thought that the course was sufficient in terms of global citizenship education referred to course objectives, content and structure as competency dimensions. The teacher candidates regarding the competency dimension in terms of the course objectives stated that the course was sufficient in terms of teaching knowledge, skills, values and citizenship competencies that overlapped with the course objectives. This corresponds with Ersoy's study (2007), where the elementary teacher candidates stated that individuals gain a set of knowledge, skills and values regarding global citizenship in the Social Studies course.

The teacher candidates' suggestions towards conducting global citizenship education were related to the course structure, objectives, and content and learning-teaching process. Some of the teacher candidates did not have any views in this regard. For effective global citizenship education, the teacher candidates' views indicated that global issues should be included in the Social Studies course, different cultures should be introduced, the sub-discipline of global citizenship should be included, values education should be given and the scope of global citizenship should be introduced. This result is also consistent with the findings of Lee and Leung (2006) related to different religious and cultural beliefs, environmental issues, international relations and cooperation, conflicts, citizenship issues, global issues, international awareness, and economy. It can be argued that the teacher candidates who provided views on both the conceptual dimension of global citizenship and its education did not have sufficient knowledge, skills and awareness compared with those in Lee and Leung's study (2006).

It was revealed that the results related to global citizenship and the contribution of the Social Studies course in global citizenship education are consistent with the results of the studies conducted in literature. However, it was also found that some revisions were needed in the Social Studies' teaching program and implementation for effective global citizenship education, and the stakeholders should work together in this respect. The following suggestions can be offered based on the findings revealed in the study: 1) Training on global citizenship can be given to the stakeholders. 2) Values education can be emphasized in the Social Studies course. 3) Teaching activities can be organized, considering technological developments. 4) Global problems can be pointed out in the Social Studies lessons. 5) Studies revealing elementary teachers' views on global citizenship can also be conducted.

Key Words: Elementary school, Social sciences, Global citizenship

Atıf için / Please cite as:

Gürdoğan-Bayır, Ö., Göz, N. L. & Bozkurt, M. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarına göre sosyal bilgiler dersinde küresel vatandaşlık [Elementary teacher candidates' views on global citizenship in social studies course]. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi - Journal of Educational Sciences Research*, 4 (2), 145-162. <http://ebad-jesr.com/>